

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра музичних інструментів

«ЗАТВЕРДЖЕНО»
Проректор науково-педагогічної і
навчально-робочої діяльності
проф. Гаврилюк Ірина Іванівна
«18» листопада 2015 р.

ЗАГАЛЬНЕ ФОРТЕПІАНО

РОБОЧА ПРОГРАМА
нормативної навчальної дисципліни
підготовки бакалавра
галузь знань 0202 «Мистецтво»
напряму 6.020204 «Музичне мистецтво»

Луцьк – 2015

Робоча програма навчальної дисципліни «Загальне фортепіано» для студентів за
напрямом підготовки 6.020204 «Музичне мистецтво»
"29" серпня 2015 р. – 10 с.

Розробники: Мандрик Юрій Борисович, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
музичних інструментів, Гордійчук Людмила Василівна, старший викладач кафедри
музичних інструментів,

Рецензент: Ігнатова Лариса Петрівна - кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри
історії, теорії мистецтв та виконавства Східноєвропейського національного університету
імені Лесі Українки

**Робоча програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри музичних
інструментів**

протокол № 2 від 22. 09. 2015 р.

Завідувач кафедри: _____ (Шиманський П. Й.)

**Робоча програма навчальної дисципліни
схвалена науково-методичною комісією Інституту мистецтв**

протокол № 2 від 23. 09. 2015 р.

Голова науково-методичної
комісії Інституту мистецтв _____ (Шиманський П. Й.)

**Робоча програма навчальної дисципліни
схвалена науково-методичною радою університету**

протокол № 3 від 18. 11. 2015 р.

© Мандрик Ю. Б., Гордійчук Л. В., 2015

Вступ

Робоча програма навчальної дисципліни «Загальне фортепіано» складена відповідно до освітньо-кваліфікаційної програми підготовки «бакалавр» напряму «Музичне мистецтво». Вивчення даного курсу сприяє посиленню методологічної спрямованості навчального процесу, як однієї з основних складових формування у студентів наукового світогляду, що є головною умовою підвищення якості підготовки.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є вдосконалення інструментальної підготовки студентів спеціальності «Музичне мистецтво» інституту мистецтв.

Міждисциплінарні зв'язки: навчальна дисципліна має зв'язки з такими навчальними дисциплінами як «Основи теорії музики», «Гармонія», «Поліфонія», «Сольфеджіо», «Аналіз музичних творів» та іншими.

Програма навчальної дисципліни складається з таких **змістових модулів:**

1. Інструктивно-технічна підготовка студентів
2. Художньо-виконавська підготовка
3. Інструктивно-технічна підготовка
4. Художньо-виконавська підготовка

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів 3,5	галузь знань 0202 «Мистецтво» напрямок підготовки 6.020204 «Музичне мистецтво»	нормативна
Модулів 4		Рік підготовки 1
Змістових модулів 4		Семестр 1-2
Загальна кількість годин 105		Індивідуальні заняття 54 год.
Тижневих годин аудиторних : 1 сем. – 1,5 2 сем. – 1,5 самостійної роботи - 1,5	бакалавр	Самостійна робота 45 год.
		Форма контролю: 1 сем.- залік, 2 сем. - екзамен

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни: підготовка студентів до майбутньої професійної діяльності; оволодіння навичками гри на фортепіано, необхідними для читання хорових партитур, ілюстрації фрагментів творів; виконання творів фортепіанної класики.

Завдання навчальної дисципліни:

- розвиток професійної самостійності студентів, що передбачає формування свідомого ставлення до музичного мистецтва, розширення їх світогляду, розвиток художньої індивідуальності, вдосконалення слухової уваги та самоконтролю, вміння самостійно працювати над музичним твором.

Вимоги до знань й умінь студентів:

Студенти повинні знати:

- понятійно-термінологічний апарат курсу;
- історію виникнення та розвитку інструмента;
- будову інструмента;
- особливості посадки та постановки рук на клавіатурі;
- нотні позначення, специфічні для даного інструмента;
- стильові та жанрові особливості фортепіанної та хорової музики .

Студенти повинні вміти:

- володіти виражальними можливостями музичного інструмента;
- володіти навичками педалізації;
- читати з аркуша нескладні твори;
- підбирати знайомі мелодії на слух;
- транспонувати та гармонізувати супроводи шкільних пісень;
- виконувати пісні шкільного репертуару під власний супровід.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Інструктивно-технічна підготовка студентів

Тема 1. Гама. Арпеджіо короткі, довгі. Акорди.

Ознайомлення з мажорними гамами від білих клавіш, об'єднаних у групи за однаковим аплікатурним принципом: До, Ре, Мі, Соль, Ля. Позиційне положення рук при виконанні, використання формули послідовності ключових знаків в різних тональностях, горизонтальне відчуття ладу. Вироблення звукової рівності при підкладанні першого пальця, об'єднуючи рухи руки. Виконання короткого чотиризвукового арпеджіо, засвоєння аплікатурних принципів виконання цього виду техніки: гра від плеча, використання ротаційних рухів, активне відчуття пальців.

Тема 2. Виконання етюду.

Робота над інструктивним етюдом: формування гармонічного каркасу етюду, проведення детального тонально-гармонічного аналізу; аналіз позиційних послідовностей, технічних формул, з яких складається етюд; доцільна аплікатура, методи і способи технічного вивчення етюду; виконання етюду в належному темпі.

Змістовий модуль 2. Художньо-виконавська підготовка

Тема 3. Вивчення 2-х фортепіанних п'єс малої форми

Ознайомлення зі змістом музичного твору, художніми образами та ідеями. Розв'язання інтонаційних, ритмічних, образно-художніх, піаністично-виконавських складностей п'єси. Робота над переборенням технічних проблем, підпорядковуючи технічні завдання художньо-образному змістові. Підбір відповідного звукового "туше", виявлення артикуляційних, динамічних, тембральних особливостей. Педалізація.

Тема 4. Виконання хорової партитури або пісні під власний супровід

Робота передбачає перший етап ознайомлення студента з твором – прочитання його тексту з листа. Складання загальної уяви про твір, його ідею. Визначення основних компонентів фактури, цілісне сприйняття тексту та емоційна вразливість у розкритті художніх образів твору. Розвиток навиків, необхідних для доброго відчуття клавіатури, знаходження вигідної аплікатури, розподіл уваги для охоплення вертикалі й горизонталі всієї фактури твору. Гра кадансу основної тональності твору в різних фактурних викладах.

Виконання пісні під власний супровід

Аналіз художньо-поетичного змісту пісні. Форма твору та фактура викладу супроводу. Робота над технікою виконання акомпанементу пісні. Характеристика мелодії: особливості фразування, ритмічної пульсації, інтонаційні та смислові кульмінації.

Змістовий модуль 3. Інструктивно-технічна підготовка

Тема 5. Гама. Арпеджіо короткі, довгі. Акорди. Кадансові звороти

Ознайомлення з мінорними гаммами від білих клавішів, об'єднаних у групи за однаковим аплікатурним принципом: до, ре, мі, фа, соль, ля. Позиційне положення рук при виконанні, використання формули послідовності ключових знаків в різних тональностях та видах мінору, горизонтальне відчуття ладу. Вироблення звукової рівності при підкладанні першого пальця, об'єднуючи рухи руки. Вивчення акордів тризвучних з оберненнями.

Виконання кадансових зворотів у тональностях: Мі-мажор, Фа-мажор, ля-мінор, ре-мінор. Вивчення кадансових зворотів: Т-S-K-D-T в різних мелодичних положеннях тризвуку, в різному розташуванні голосів, в триголосному та чотириголосному звучанні з використанням різних поділів між руками: по 3 звуки, по 1 звуку, по 2 звуки. (Мі-мажор, Фа-мажор, ля-мінор, ре-мінор.)

Тема 6. Виконання етюд

Формування психофізичної єдності звукових уявлень і техніки. Концентрація уваги до відчуття м'язового тону, розподіл уваги між двома руками та виконавсько-рухова свобода. Розвиток технічної витривалості. Засвоєння текстово і технічно ладово-гармонічної структури та ритмічної пульсації твору.

Змістовий модуль 4. Художньо-виконавська підготовка

Тема 7. Вивчення 2-х фортепіанних п'єс малої форми (Одна або дві українського композитора).

Робота над твором малої форми передбачає попереднє ознайомлення з творчістю композитора, встановлення особливостей його музичного стилю. Визначення жанрової характеристики твору: програмна мініатюра, сюїтний цикл, варіації на теми українських народних пісень, парафрази на теми народних танців (коломийки, шумки), пісенна лірика, картинна зображальність, психологічна деталізація, фольклорні мотиви. Оволодіння

технікою виконання твору: художньо-образний аналіз кожного елементу фактури, праця над технічним його втіленням.

Тема 8. Виконання хорової партитури або пісні під власний супровід

Робота передбачає розвиток навичок читання з аркуша хорових партитур різних за викладом, та різних за участю голосів: для чоловічого, жіночого (дитячого) та мішаного складу. Розвиток вмінь групування аплікатурних позицій та їх розподіл між строчками нотного тексту. Спрощення клавірного виконання у широкому. Принципи використання педалі та значення цезур, кадансів у виконанні клавірів хорових творів.

Виконання пісні під власний супровід

Аналіз художньо-поетичного змісту пісні. Форма твору та фактура викладу супроводу. Робота над технікою виконання акомпанементу пісні. Характеристика мелодії: особливості фразування, ритмічної пульсації, інтонаційні та смислові кульмінації.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	Усього	У тому числі		
		Індивідуальні заняття	Консультації	Самостійна робота
1	2	3	4	5
Змістовий модуль 1. Інструктивно-технічна підготовка студентів				
Тема 1. Гама. Арпеджіо короткі, довгі. Акорди	10	5	-	5
Тема 2. Виконання етюду	11	5	1	5
Разом за змістовим модулем 1	21	10	1	10
Змістовий модуль 2. Художньо-виконавська підготовка				
Тема 3. Вивченн 2-х фортепіанних п'єс малої форми	16	9	1	6
Тема 4. Виконання хор. партитури або пісні під власний супровід	16	9	1	6
Разом за змістовим модулем 2	32	18	2	12
Змістовий модуль 3. Інструктивно-технічна підготовка студентів				
Тема 5. Гама. Арпеджіо короткі, довгі. Акорди. Кадансові звороти	10	5	-	5
Тема 6. Виконання етюду	11	5	1	5
Разом за змістовим модулем 3	21	10	1	10
Змістовий модуль 4. Художньо-виконавська підготовка				
Тема 7. Вивчення 2-х фортепіанних п'єс_малої форми (Одна або дві українського композитора)	15	8	1	7
Тема 8. Виконання хорової партитури або пісні під власний супровід	16	8	1	6
Разом за змістовим модулем 4	31	16	2	13
Усього годин	105	54	6	45

5. Самостійна робота

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	Гами. Арпеджіо короткі, довгі. Акорди	5
2	Виконання етюд	5
3	Вивчення 2-х фортепіанних п'єс малої форми	6
4	Виконання хорової партитури або пісні під власний супровід	6
5	Гами. Арпеджіо короткі, довгі. Акорди. Кадансові звороти	5
6	Виконання етюд	5
7	Вивчення 2-х фортепіанних п'єс_малої форми (одна або дві українського композитора)	7
8	Виконання хорової партитури або пісні під власний супровід	6
Разом		45

6. Методи та засоби навчання

Словесні – лекція, розповідь-пояснення, бесіда, дискусія, проблемний виклад
Наочні – ілюстрація, демонстрація.

7. Форма підсумкового контролю успішності навчання

Модульні контрольні роботи, залік, екзамен.

8. Методи та засоби діагностики успішності навчання

З метою діагностики успішності студентів використовуються:

- усне опитування на індивідуальних заняттях;
- практичне виконання творів;
- співбесіди на консультаціях;
- модульні контрольні роботи;
- екзамен як підсумковий засіб діагностики успішності.

Засоби – завдання для модульних контрольних робіт, підручники, навчальні посібники, репертуарні збірники.

9. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль (max = 40 балів)				Модульний контроль (max = 60 балів) (залік)		Заг. к-ть балів	Поточний контроль (max = 40 балів)				Модульний контроль (max = 60 балів) (екзамен)		Заг. к-ть балів
Модуль I				Модуль II			Модуль III				Модуль IV		
Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2		МКР 1	МКР 2	100	Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2		МКР 1	МКР 2	100
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	30	30		Т 5	Т 6	Т 7	Т 8	30	30	
10	10	10	10				10	10	10	10			

Критерії оцінювання:

Тема 1 – 10 балів:

- вивчення мажорної гами – 2 бали
- точність аплікатури, ритмічна рівність - 2 бали;
- виконання арпеджіо, рівність звуковедення - 2 бали;
- виконання акордів, пальцева цепкість, вагова гра – 2 бали;
- виконання кадансів, добра орієнтація в тональностях – 2 бали

Тема 2 - виконання етюдів – 10 балів:

- точне виконання доцільної аплікатури – 2 бали;
- ритмічна точність – 2 бали;
- дотримання динамічної шкали – 2 бали;
- артикуляційна відповідність – 2 бали;
- оволодіння технічними прийомами виконання у необхідному темпі – 2 бали

Тема 3 - вивчення двох фортепіанних п'єс малої форми – 10 балів:

- вирішення інтонаційних, ритмічних складностей п'єси – 2,5 бали;
- робота над подоланням технічних проблем – 3 бали;
- виявлення і реалізація артикуляційних, динамічних, тембральних особливостей – 3 бали;
- педалізація – 1,5 бали

Тема 4 – Виконання хорової партитури або пісні під власний супровід - 10 балів:

- аналіз форми твору 1 бал;
 - прочитання тексту з листа - 2 бали;
 - гра кадансу основної тональності твору – 2,5 бали;
 - визначення основних компонентів фактури, цілісне сприйняття тексту – 3 бали;
 - емоційна вразливість у розкритті художніх образів твору – 1,5 бали;
- або:
- аналіз художньо-поетичного змісту пісні – 2,5 бали;
 - робота над технікою виконання акомпанементу -2,5 бали;
 - особливості фразування, ритмічної пульсації – 2,5 бали;
 - емоційна вразливість у розкритті художніх образів твору – 2,5 бали

Тема 5 - Гама. Арпеджіо короткі, довгі. Акорди. Кадансові звороти -10 балів:

- вивчення мінорної гами, точність аплікатури, ритмічна рівність – 2 бали;
- виконання арпеджіо, рівність звуковедення - 2 бали;
- виконання акордів, пальцева цепкість, вагова гра – 2 бали;
- виконання зворотів T-S-K-D-T -2 бали;
- виконання зворотів з використанням різних поділів між руками: по 3, 1 та 2 звуки – 2 бали

Тема 6 - виконання етюдів – 10 балів:

- точне виконання доцільної аплікатури – 2 бали;
- ритмічна точність – 2 бали;
- дотримання динамічної шкали – 2 бали;
- артикуляційна відповідність – 2 бали;
- оволодіння технічними прийомами виконання у необхідному темпі – 2 бали

Тема 7 - Вивчення 2-х фортепіанних п'єс малої форми (одна або дві українського композитора) – 10 балів:

- ознайомлення з творчістю композитора визначення особливостей стилю -2 бали;
- вирішення інтонаційних, ритмічних складностей п'єси – 2 бали;

- робота над подоланням технічних проблем – 3 бали;
- виявлення і реалізація артикуляційних, динамічних, тембральних особливостей – 2 бали;
- педалізація – 1 бал;

Тема 8 – Виконання хорової партитури або пісні під власний супровід - 10 балів:

- аналіз форми твору 1 бал;
- прочитання тексту з листа - 2 бали;
- гра кадансу основної тональності твору – 2,5 бали;
- визначення основних компонентів фактури, цілісне сприйняття тексту – 3 бали;
- емоційна вразливість у розкритті художніх образів твору – 1,5 бали;
- або:
- аналіз художньо-поетичного змісту пісні – 2,5 бали;
- робота над технікою виконання акомпанементу -2,5 бали;
- особливості фразування, ритмічної пульсації – 2,5 бали;
- емоційна вразливість у розкритті художніх образів твору – 2,5 бали

Загальна сума балів поточного контролю становить 40 балів.

Після освоєння кожного змістового модуля обов'язково проводяться модульні контрольні роботи (по 30 балів кожна). Максимально за модульні контрольні роботи можна отримати 60 балів. Вся сума балів за кожний семестр, включаючи поточний та модульний контроль, становить 100 балів.

Оцінювання самостійної роботи студентів здійснюється під час усного опитування на індивідуальних заняттях, при проведенні модульних контрольних робіт та під час заліку(1-й семестр) та екзамену (2-й семестр).

Якщо поточна семестрова оцінка становить не менше 60 балів, то вона може бути зарахована як підсумкова оцінка з навчальної дисципліни. У протилежному випадку, або за бажанням підвищити рейтинг, студент складає залік. При цьому бали, набрані за результатами модульних контрольних робіт, анулюються.

Якщо поточна семестрова оцінка становить не менше 75 балів, то за письмовою згодою студента вона може бути зарахована як підсумкова оцінка з навчальної дисципліни. У протилежному випадку, або за бажанням підвищити рейтинг, студент складає екзамен. При цьому бали, набрані за результатами модульних контрольних робіт, анулюються.

Екзаменаційна оцінка визначається в балах (від 0 до 60) за результатами виконання завдань. В цьому випадку підсумкова оцінка визначається як сума поточної та екзаменаційної оцінок в балах, за національною шкалою та за шкалою ECTS.

Оцінка за освоєння курсу виставляється згідно шкали оцінювання.

Шкала оцінювання (національна та ECTS)

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену	для заліку
90 – 100	A	Відмінно	Зараховано
82 – 89	B	Добре	
75 - 81	C		
67 -74	D	Задовільно	
60 - 66	E		
1 – 59	Fx	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)

10. Методичне забезпечення

Мандрик Ю. Б., Фортепіано: Робоча навчальна програма курсу / Ю. Б. Мандрик, Л. В. Гордійчук. – Луцьк: РВВ «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2008. – 21 с.

11. Список джерел

1. Баланше Е. Р. Современная фортепианная техника / Е. Р. Баланше. – Л.: Музыка, 1980.
2. Гаммы и арпеджио для фортепиано / Сост. Н Ширинская. – М.: Сов. композитор, 1980.
3. Ежедневные упражнения юного пианиста / Сост. Ю. Левин.- М.: Сов. композитор, 1980.
4. Етюд для фортепіано на різні види техніки, 3 кл. ДМШ.- 8-ме вид.- К.: Муз. Україна, 1981.
5. Етюд для фортепіано на різні види техніки, 4 кл. ДМШ.- 6-те вид.- К.: Муз. Україна, 1979.
6. Етюд для фортепіано на різні види техніки, 5 кл. ДМШ.- 4-те вид.- К.: Муз. Україна, 1984.
7. Етюд для фортепіано на різні види техніки, 7 кл. ДМШ.- 7-ме вид.- К.: Муз. Україна, 1978.
8. Корто А. О. фортепианном искусстве / А. О. Корто.- М.: Музыка, 1965.
9. Либерман Е. Работа над фортепианной техникой / Е. Либерман.- М.: Музыка, 1971.
10. Мартинсен К. А. Индивидуальная фортепианная техника / К. А. Мартинсен.- М.: Музыка, 1966.
11. Милич Б. Про формування і вдосконалення викладацької майстерності педагогів – піаністів / Б. Милич.- К.: Муз. Україна, 1971.
12. Нейгауз Г. Об искусстве фортепианной игры / Г. Нейгауз.- 2- ге вид.- М.: Музгиз, 1961.
13. Рябов І. Щоденні вправи піаністів / І. Рябов.- К.: Муз Україна, 1983.
14. Савинский С. Пианист и его работа / С. Савинский.- Л.: Сов. композитор, 1961.
15. Савинский С. Работа пианиста над музыкальным произведением / С. Савинский.- М.; Л.: Музыка, 1964.
16. Скорульський М. А. Елементарні основи фортепіанної техніки школи Г. М. Осипової / М. А. Скорульський.- К.: Муз. Україна, 1970.
17. ХПР для фортепиано 3 кл. ДМШ.- М.: Музыка, 1983.
18. ХПР для фортепиано 3 кл. ДМШ. Вып. 2, тетр. 1.- М.: Музыка, 1975.
19. ХПР для фортепиано 4 кл. ДМШ.- М.: Музыка, 1977.
20. ХПР для фортепиано 5 кл. ДМШ. Этюды. Вып. 1.- М.: Музыка, 1983.
21. ХПР для фортепиано 5 кл. ДМШ. Этюды. Вып. 2.- М.: Музыка, 1978.
22. ХПР для фортепиано 6 кл. ДМШ. Этюды. Вып. 1.- М.: Музыка, 1985.
23. ХПР для фортепиано 6 кл. ДМШ. Этюды. Вып. 2.- М.: Музыка, 1982.
24. ХПР для фортепиано 7 кл. ДМШ. Этюды. Вып. 1.- М.: Музыка, 1982
25. ХПР для фортепиано 7 кл. ДМШ. Этюды. Вып. 2.- М.: Музыка, 1983.
26. Цуккерман В. Музыкальные жанры и основы музыкальных форм / В. Цуккерман.- М.: Музыка, 1964.